

Nicole Montagne
Souvenir

Herinneringen aan een vader

Cossee
Amsterdam

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
werkbeurs van het Fonds voor de Letteren

voor Karel F. Montagne

© 2009 Nicole Montagne
en Uitgeverij Cossee bv, Amsterdam
Omslagillustratie privébezit
Boekomslag Marry van Baar
Foto auteur privébezit
Typografie binnenwerk Aard Bakker, Amsterdam
Druk Krips, Meppel

ISBN 978 90 5936 247 5 | NUR 301

Winter

Op een maandag zou de notaris er zijn. Mijn vader had het hele weekend zijn handtekening geoefend met een gel-pen. Maar de notaris kwam niet. Wij waren er wel. Mijn moeder, mijn broer, de accountant en ik. We hadden vier stoelen naast het bed van mijn vader gezet en de kleine tafel in het midden.

Het testament werd zorgvuldig besproken. Papieren gingen rond met cijfers, woorden, en nog meer cijfers. Alles bij elkaar een constructie die zou worden omgebogen in een andere constructie. Mijn vader kon zijn gezicht niet goed naar ons toe wenden. Hij staarde naar het voeteneinde van zijn bed. Soms knikte hij. Of hij draaide zijn ogen een beetje naar rechts zodat hij ons toch nog kon zien. Hij sprak heel zacht, want ook zijn stem was krachteloos geworden.

Het testament werd door iedereen aanvaard. Maar alleen met de notaris erbij zou het ook rechtsgeldig zijn. Misschién volgende week, zei de accountant. Wij knikten. Alhoewel. Mijn vader kon niet aan het oefenen blijven. Op een dag zou de pen willoos uit zijn vingers glijden, op een dag, wij wisten niet wanneer, zou hij er te zwak voor zijn. Mijn vader knikte ook. Ja, misschien volgende week.

Kort daarna viel hij in slaap. Deze weken sliep hij meer dan dat hij wakker was. Soms vocht hij tegen zijn slaap

om wat met ons te praten. Of louter om te weten dat wij er nog waren.

Na afloop rijd ik met niemand mee, ik wil lopen. Ik ga over de eindeloze polderweg naar Stolwijk-dorp. De wilgen zijn kaal, sommige zelfs al geknot. Er ligt niet zoveel kroos meer op de sloten, zo nu en dan scheert er een vis weg onder het wateroppervlak. De zilvergrijze reiger, hoe vaak heb ik hem al niet ontmoet, houdt het groenbruine water scherp in de gaten. Aan de overkant loopt een man met een lange stok. Hij is de rattenvanger. Muskusratten. Net mollen. Met een velletje van bont.

Thuis vind ik nog een paar foto's van mijn vader op de zaak. Op een van deze foto's staat hij in het magazijn. Achter hem zie je de schappen met de molens, de borden en de vazen. Ze zijn in vloeipapier gewikkeld of gestapeld in doorzichtige, plastic kokers. De hoge kandelaars en de bierpullen zijn niet ingepakt. In een blauwwitte slagorde vullen zij het bovenste schap. Een aantal kartonnen dozen staat op de grond. Zij zijn gevuld met Delfts blauw en dichtgeplakt met een stevig, donkerbruin tape. Klaar om verscheept te worden. Mijn vader buigt zich over de brede inpaktafel. Hij kijkt niet naar de lens, nee hij schrijft iets op. Meer dan vijftig jaar geleden schreef hij iets op. Ik nam de foto.

In die jaren stond de fabriek nog op de Singel. Mijn vader is binnen de singels geboren. Je bent een echte Gouwe-

naar, zei ik hem weleens. Maar ik realiseerde me dat dat eigenlijk onzin was. Bijna wekelijks kwam hij in Duitsland. Bremen, Frankfurt, Ludwigshafen. Klanten, beurzen, winkels. Kende je dan echt overal de weg? Die kende hij. In Oostende stond zijn tweede huis. En na zijn pensioen wilde hij in Zuid-Frankrijk wonen. Maar hij raakte niet gepensioneerd. Hij bleef werken. Hij vulde ovens, noteerde orders. Bekeek de jaarcijfers en maakte schattingen. Eén keer per week laadde hij zijn auto vol. Hij lachte, hij zwaaide. En weg was hij. Voor een reis van een of twee dagen.

Het was voor het eerst sinds mijn vader ziek werd, dat hij er niet meer was. Hij was er wel, maar hij werd onbereikbaar. Iedere dag trok hij zich een stukje verder terug. Hij sliep. Of hij was wakker en dan leek het of hij sliep. Dan hoorde hij niet meer wat je zei. Of hij verstond het niet. Niet echt. Aan mijn moeder had hij verteld, dat het graf van zijn ouders werd geruimd. En dat ze de zerken aan een museum moest schenken.

Op een van deze laatste dagen vroeg mijn vader mij hoe oud ik was. Ik was vijfenveertig. Hij knikte en staarde voor zich uit. Even was het stil. Hij wilde iets zeggen, maar kennelijk verdampte dat meteen. Zijn handen bewogen onrustig over het dekbed heen en weer. Soms sloeg hij op de deken, en nog eens, en nog eens. 'Daar zit iets,' zei hij dan. 'Nee,' antwoordde ik telkens, 'dat is lucht.' 'Oh?' antwoordde mijn vader steevast. Hij geloofde het niet.

Het regende. We keken naar buiten, naar de wilgen, de landweg en de polder. We keken naar dezelfde regendruppel, die zich vastzoog op het raam en langzaam naar beneden gleed. Mijn vader deed zijn uiterste best om wakker te blijven.

Zachtjes zei hij, dat als ik een boek over oud Gouda wilde lezen, ik het uit de kast moest pakken. Ik knikte, als ik

dat wilde, zou ik dat doen. Mijn vader keek weer voor zich uit. Opnieuw was het een tijdje stil. En toen zei hij dat hij eruit wilde stappen.

Ik staarde naar het dekbed dat geel met oranje was, ik luisterde naar het gebrom van de monitor die zijn matras bestuurde, vanuit mijn ooghoek zag ik de rolstoel staan, ik dacht aan zijn verlamming, aan dat hij nooit meer lopen kon en ik zei: 'Dat kan toch niet.' Ook mijn vader staarde voor zich uit, naar een punt ergens in de verte, naar iets wat ik onmogelijk kon zien, en hij vervolgde wat hij kennelijk vervolgen moest, hij zei: 'Ik kan voor jullie toch niet blijven.'

Ik zat heel stil. Ik kon me bijna niet bewegen.

Ik dacht: zo gaat het dus. Wat kan ik doen? Ik kan niets doen. Ik kan niet met hem mee, hier loopt een grens, hij is eroverheen. Ik weet niet precies wanneer hij het gedaan heeft en ik weet niet hoe. Ziet hij mij nog wel? Waar is mijn vader met zijn opgewekte aard? Hij is er niet, hij gaat. Hij gaat zonder dat hij lopen kan. Maar nog niet helemaal want nu kan hij nog zeggen dat hij er straks niet meer zal zijn, hij die er altijd was.

Ik dacht: het lijkt of dit een keuze is, maar het is zijn ziekte die hem dwingt. In zijn hoofd heeft hij zijn koffers al gepakt. Het is of hij naar Hamburg gaat, naar Bremen of Maastricht. Het lijkt vrijwillig, maar nee, dat is het niet. Nog nooit was een afscheid zo definitief. Waar haalt hij de

kracht vandaan? Hij zegt vaarwel. Hij zegt het tegen zijn lichaam en zijn leven, tegen dochter, vrouw en zoon. Hij ligt op bed en het regent, het regent nu onafgebroken door, regen, tranen, regen, maar mijn vader ziet het niet.

Ik kon me nauwelijks bewegen. Net zo min als hij. Mijn vader staarde onafgebroken in de verte. Misschien was hij al een beetje boven zichzelf uitgestegen. Zo kende ik hem niet. Altijd gaf hij antwoord. En nu, nu zei hij niks, behalve dat hij ging.

Zo definitief, zo... Nee. Niemand weet hoe je afscheid neemt. Gelaten? Met gebogen hoofd? Zoals je je kinderen laat gaan wanneer ze eenmaal lopen? Tot aan de hoek, tot voorbij de hoek, tot aan: helemaal uit het zicht verdwenen?

Ik moest, ik móest. Mij werd gevraagd om los te laten wat mij het allerliefst was. Het kon niet, toch voelde ik dat het aan het gebeuren was. Mijn vader had mij opgetild en liet me los. Vanaf een enorme hoogte liet hij me gaan. Hij deed het liefdevol, dat was er zo verdrietig aan, dat hij me uiterst liefdevol liet gaan. Maar zolang hij leefde, was ik het kind, en ik wilde dit niet. Ik dacht: ik strek mijn armen uit, ik wil weer worden opgetild. Mijn vader deed niets meer. Ik viel. Hij liet mij gaan. Hij mocht en kon niks doen. Hij zweeg, ik hoorde hem zachtjes ademen, hij moest, hij wilde dood. En: nee!, riep ik, ik kan toch niet zomaar zonder vader, toch niet zomaar zonder.

Mijn vader ademde rustig door. Hij was er nog, op dit cruciale moment was hij aanwezig, op deze grens, eenmalig, absoluut. En toen, langzaam, zeker, en ook onverwacht, wist ik dat ik het kon, toen wist ik het, omdat het liefdevol gebeurde, omdat dit zich voltrok op een wijze zoals hij in het leven stond, en ik mijn vader in deze grote onherkenbaarheid uiteindelijk toch herkende. Ik boog mijn hoofd en ook ik zei niks.